

KEYSTONE HUMAN SERVICES INTERNATIONAL MOLDOVA ASSOCIATION
PROGRAMUL COMUNITATE INCLUZIVĂ-MOLDOVA

Punte către înțelegere

Educație pentru incluziune, toleranță, acceptare

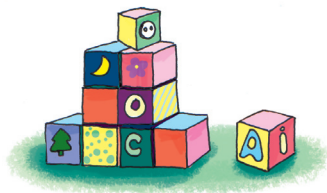

KEYSTONE
HUMAN SERVICES INTERNATIONAL
MOLDOVA ASSOCIATION

Programul Comunitate Incluzivă-Moldova

Punte către înțelegere

Educație pentru incluziune, toleranță, acceptare

Chișinău - 2012

Această carte este elaborată în cadrul proiectului “Combaterea discriminării persoanelor cu dizabilități intelectuale prin eforturi comune ale Grupului de Acțiune Comună în Strategii Media”, implementat de Keystone Human Services International Moldova Association cu susținerea financiară a Programului Egalitate și Participare Civică al Fundației Soros-Moldova și a Open Society Foundations/Health Media Initiative.

Autori:

Angela Cara, *doctor în pedagogie, conf., Institutul de Științe ale Educației*

Marcela Dilion, *doctor în sociologie, conf.*

Recenzenți:

Tatiana Niculcea, *consultant, Ministerul Educației*

Virginia Rusnac, *doctor în psihologie, Institutul de Științe ale Educației*

Ilustrator carte și copertă:

Stela Damaschin-Popa

Redactor stilizator:

Natalia Moglan

Machetare pentru tipar:

Silvia Lunevi

Descrierea CIP a Camerei Naționale a Cărții

Punte către înțelegere. Educație pentru incluziune, toleranță, acceptare/
KHSIMA/ Programul Comunitate Incluzivă-Moldova, elaborată de Angela Cara și
Marcela Dilion, Chișinău: Editura ARVA Color SRL 2012. 32 pag.

1500 ex.

ISBN

Opiniile exprimate în această publicație aparțin autorilor și nu reflectă neapărat poziția Fundației Soros-Moldova.

CUPRINS

Capitolul 1. Dizabilitatea. Tipuri de dizabilități

1. Asemănări și deosebiri	4
2. Ce este dizabilitatea	6
3. Dizabilitatea de auz	8
4. Dizabilitatea de vedere	12
5. Dizabilitatea fizică	16
6. Dizabilitatea intelectuală	20

Capitolul 2. Drepturile copilului

1. Problemele cu care se confruntă copiii cu dizabilități	24
2. Convenția cu privire la Drepturile Copilului	26

Capitolul 3. Comunicarea cu persoanele cu dizabilități

1. Ce înseamnă a comunica?	28
2. Cum să comunicăm pentru a fi ascultați, auziți, acceptați?	31
3. Dorințe ale unui copil	32

Dizabilitatea. Tipuri de dizabilități

ASEMĂNĂRI ȘI DEOSEBIRI

Oamenii cu dizabilități pot avea aceleași abilități ca și tine, dar și competențe ce diferă de ale tale. Ei au emoții și sentimente asemănătoare nouă. Ca și noi, ei trăiesc, uneori, clipe de bucurie și fericire, iar alteori sînt singuratici, neajutorați, își fac multe griji, nu au încredere în propriile forțe. Pentru a se simți bine, persoanele cu dizabilități au nevoie să fie acceptate, înțelese și respectate de comunitatea în care conviețuiesc.

CĂSUȚA CUVINTELOR

Abilitate: îndemînare, iscusință, pricepere, dibăcie.

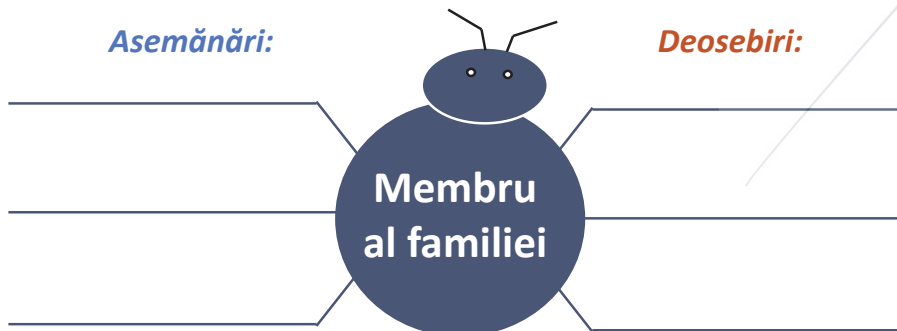
A conviețui: a trăi împreună, în același loc cu cineva.

ASEMĂNĂRI ȘI DEOSEBIRI

Completează desenele de mai jos cu trei asemănări și deosebiri pe care le găsești între tine și alte ființe.

Asemănări:

Deosebiri:

Asemănări:

Deosebiri:

Prieteni

Asemănări:

Deosebiri:

**Oameni din
alte țări**

Asemănări:

Deosebiri:

Animale

INVITAȚIE LA DISCUȚIE:

1. Compară răspunsurile tale cu cele ale colegilor. Observă asemănările și deosebirile.
2. Prin ce te asemeni cu elevii cu care ai discutat? Dar prin ce te deosebești ?
3. Ai fost vreodată tratat cu indiferență din cauză că ești diferit de alți oameni? Povestește despre cum ai procedat.

CE ESTE DIZABILITATEA?

Dizabilitatea se referă la pierderea abilităților de a vedea sau de a auzi, de a se deplasa sau de a mișca părțile corpului, limitînd persoanele în activitățile pe care le practică zi de zi. Dizabilitatea nu trebuie să excludă acești oameni. Ei, ca și noi, au vise și speranțe.

Orice om poate avea o dizabilitate temporară. De exemplu, cînd te doare capul și nu poți învăța poezia, cînd ți-ai fracturat mîna și nu poți scrie, cînd ți-ai luxat piciorul și nu poți merge.

CĂSUȚA CUVINTELOR

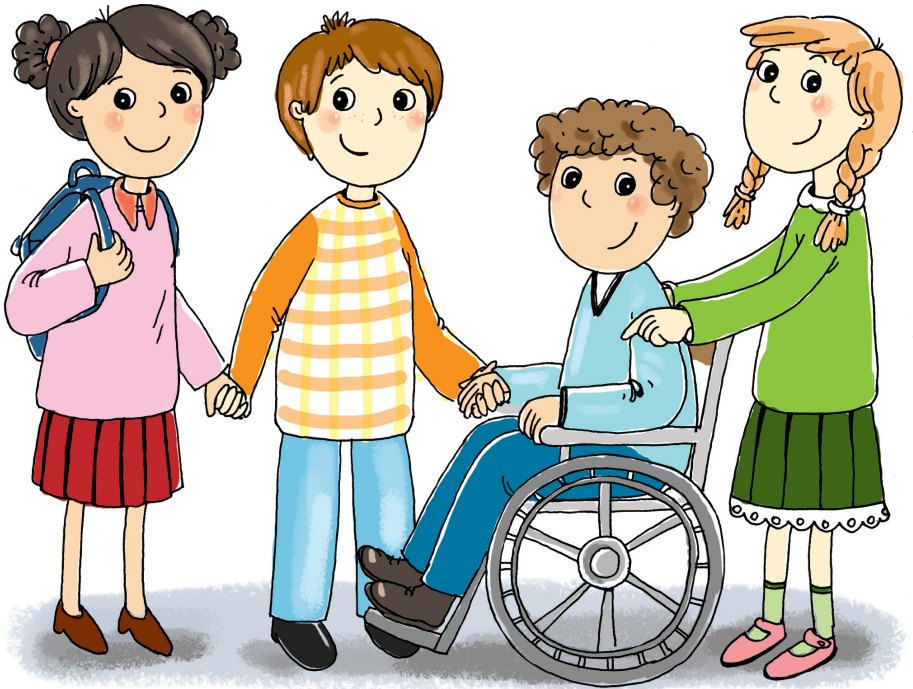
A exclude: a îndepărta, a da afară, a elimina.

A fractura: a-și rupe un os, un membru al corpului.

A luxa: a-și deplasa un os din articulație;
a-și scrînti o mînă, un picior.

INVITAȚIE LA DISCUȚIE:

1. Ce îți reușește cel mai bine acasă, dar la școală?
2. Enumeră greutățile cu care te confrunți acasă sau la școală în realizarea anumitor sarcini.
3. Cum te simți cînd nu poți îndeplini unele dintre aceste obligațiuni?

DIZABILITATEA DE AUZ

Povestea Nicoletei

Nicoleta s-a născut cu auz normal, fiind o fetiță veselă și foarte vorbăreață. La vârsta de 4 ani s-a îmbolnăvit grav. Boala i-a afectat auzul: de atunci nu a mai putut auzi bine, nu înțelegea ce îi spuneau părinții când i se adresau, motiv pentru care a început să vorbească din ce în ce mai rar și mai puțin.

Nicoleta are prieteni dragi și îi place foarte mult să se joace cu ei. Ea preferă să privească poze cu diferite animale, să confecționeze și să dăruiască mărtișoare.

CĂSUȚA CUVINTELOR

Grav: periculos, primejdios.

A afecta: a dauna sănătății, producînd boli, răni etc.

CE ESTE DIZABILITATEA DE AUZ?

O persoană cu deficiențe de auz vede oamenii vorbind, dar, din păcate, nu poate auzi ce spun aceștia. Persoanele cu dizabilitatea de auz sînt lipsite parțial sau total de auz, ele înțeleg cu greu cuvintele rostite de către cei din jur.

Totuși, unii oameni cu dizabilități de auz pot vorbi și citi pe buze. Ei recurg la un limbaj aparte în care un rol important îl au mimica feții și gesturile, care, ca și semnele făcute rapid cu mîna sau zîmbetele, ne exprimă emoțiile și gîndurile.

EI AU REUȘIT:

Compozitorul german Ludwig van Beethoven la vârsta de 30 ani și-a pierdut auzul. Fapt ce nu l-a împiedicat să compună din memorie simfonia a 9-a. În prezent, această compoziție muzicală este imnul Uniunii Europene.

ÎNVĂȚAȚI, JUCÎNDU-VĂ!

JOC DE ROL:

- 1 Fiind față în față cu alt elev, încearcă să redai prin gesturi următoarele enunțuri, de exemplu: „Mă numesc Ionel. M-am rătăcit.” sau alte propoziții.
- 2 Ce ți-a părut complicat în timpul discuției?
- 3 Cum procedezi când comunică cu o persoană cu dizabilități de auz?

CUM PUTEM AJUTA PERSOANELE CU DIZABILITATE DE AUZ?

Povestește pe baza desenului.

1. Privește în ochi persoana cu care dialoghezi. Cere-i respectuos să stea în fața ta.
2. Scrie propozițiile pe care nu le-a auzit în timpul discuției.
3. Desenează personajele povestirii.
4. Redă prin semne emoțiile trăite de eroii povestirii.

DIZABILITATEA DE VEDERE

Povestea lui Ionel

Familia lui Ionel locuiește în scara casei noastre. Ionel nu vede și, atunci când iese la plimbare, este însoțit întotdeauna de către sora lui mai mare. Băiețelul de 9 ani și-a pierdut vederea după ce colegul lui de clasă a făcut un „experiment” cu o petardă găsită în stradă. Părinții l-au internat în spital, însă medicii au constatat că micuțul nu va mai putea să vadă. Ionel are însă o capacitate de memorare extraordinară, o voce frumoasă și tuturor le place să îl asculte cîntînd.

CE ESTE DIZABILITATEA DE VEDERE?

O persoană cu dizabilitate de vedere poate realiza activitățile pe care le fac ceilalți oameni. Aceste persoane sînt lipsite total de vedere sau au vederea foarte slabă. Ei nu disting obiectele din jur și își închipuie statura unui om după natura glasului. Cu ajutorul pipăitului percep dacă un obiect este mare sau mic, dacă suprafața este aspră sau fină, dură sau moale, caldă sau rece etc. Mirosul fin le permite să găsească magazinul. Ochelarii, lupa, ecranul unui computer specializat sînt instrumente de cunoaștere corectă a lumii. Cîinii special dresați sînt adevărați prieteni ai persoanelor cu dizabilități de vedere și le conduc în drum spre școală, magazin, spital sau parc.

EI AU REUȘIT:

Cîntăreața de origine rusă Diana Gurțskaya este oarbă. Talentul, dragostea pentru muzică și voința stăruitoare au ajutat-o pe Diana să devină vedetă.

ÎNVĂȚAȚI, JUCÎNDU-VĂ!

LUCRU ÎN PERECHE:

1. Realizați o cursă de distanță scurtă. Trasați o cărare pe podea.
2. Împărțiți-vă în perechi. Legați un fular la ochi sau închideți ochii.
3. Copilul legat la ochi este însoțit de un coleg. Împreună parcurgeți traseul desenat.
4. După parcurgerea cursei, inversați rolurile.
5. Cu ce dificultăți v-ați confruntat când ați realizat sarcina?
6. Cum v-ați simțit atunci când nu puteați vedea?
7. Cum a fost să-ți conduci partenerul?

CUM PUTEM AJUTA PERSOANELE CU DIZABILITATE DE VEDERE?

1. Oferă-i brațul tău persoanei care nu vede.

2. Permite persoanei cu dizabilități de vedere să-ți atingă mâinile și fața. Aceasta îl va ajuta să te cunoască mai bine.

3. Povestește-i despre obiectele și oamenii din jur.

4. Spune-i din timp despre schimbarea de direcție pe care trebuie să o facă: la stînga ori la dreapta, unde se află scara și cîte trepte sînt de urcat sau de coborît.

5. În cazul în care apar obstacole în cale, fă o scurtă pauză înainte de a continua.

DIZABILITATEA FIZICĂ

Povestea lui Cristi

Cristi are 8 ani. Din cauza unui tragic accident rutier, nu poate să meargă ca toți ceilalți copii și este imobilizat în căruciorul cu roțile. La școală, în pauze, joacă șah cu colegii de clasă, care i-au devenit și cei mai minunați prieteni din lume.

CĂSUȚA CUVINTELOR

Imobilizat: care nu se poate mișca.

CE ESTE DIZABILITATE FIZICĂ?

Oamenii cu dizabilitate fizică, deși se deplasează cu dificultate, pot fi activi și independenți. De asemenea, se poate întâmpla să arate diferit de ceilalți oameni. Unii nu au o mână sau un picior, alții sînt de statură foarte mică sau au spinarea încovoiată. Mișcarea sau deplasarea în spațiu este una dintre dificultățile pe care le întâmpină aceste persoane.

EI AU REUȘIT:

Alina s-a născut cu dizabilitate fizică și folosește scaunul rulant. Mama ei, profesoară de fizică, a îndrumat-o să învețe bine. Alina a ascultat de sfatul mamei sale, iar munca i-a fost răsplătită: astăzi ea este autoare a multor cărți pentru copii.

ÎNVĂȚAȚI, JUCÎNDU-VĂ!

LUCRU ÎN ECHIPĂ:

1. Legați o eșarfa astfel încât să vă imobilizeze brațul drept și scrieți pe tablă ce simțiți în momentul respectiv.
2. Legați o eșarfa sub genunchi, imobilizând picioarele, și deplasați-vă pînă la tablă.
3. Cum v-ați simțit cînd au apărut anumite bariere pentru realizarea sarcinilor ?
4. Cum poți ajuta aceste persoane să depășească obstacolele?

CUM PUTEM AJUTA PERSOANELE CU DIZABILITATE FIZICĂ?

1. Nu fi mirat și nu-i arăta cu degetul cînd îi întîlnești.

2. Nu rîde de ei, mai ales cînd procedează altfel decît tine.

3. Încearcă să te împrietenești cu aceste persoane, să le zîmbești. Toate acestea îi vor ajuta foarte mult în viață.

DIZABILITATEA INTELECTUALĂ

POVESTEA DIANEI

Diana s-a născut într-un sat din raionul Orhei. Dianeii îi place să meargă la școală, dar însușește cu greu temele și obosește destul de repede. De curând a luat premiul I la un concurs de cîntece populare moldovenești.

CE ESTE DIZABILITATEA INTELECTUALĂ?

Oamenii cu dizabilități intelectuale pot dansa, cînta. Ei participă la competiții sportive și pot îndeplini multe alte activități. Ei întâmpină dificultăți de învățare, ascultare, scris, vorbit, citit și gîndire.

INVITAȚIE LA DISCUȚIE:

1. Cînd trebuie să dai dovadă de stăpînire de sine în clasă? Dar acasă?
2. În ce cazuri te-a ajutat răbdarea?
3. Care rezultate consideri că sînt mai bune: cele obținute prin supărare sau cele obținute prin indulgență?
4. Care ar fi primul pas spre înțelegere în clasa voastră?

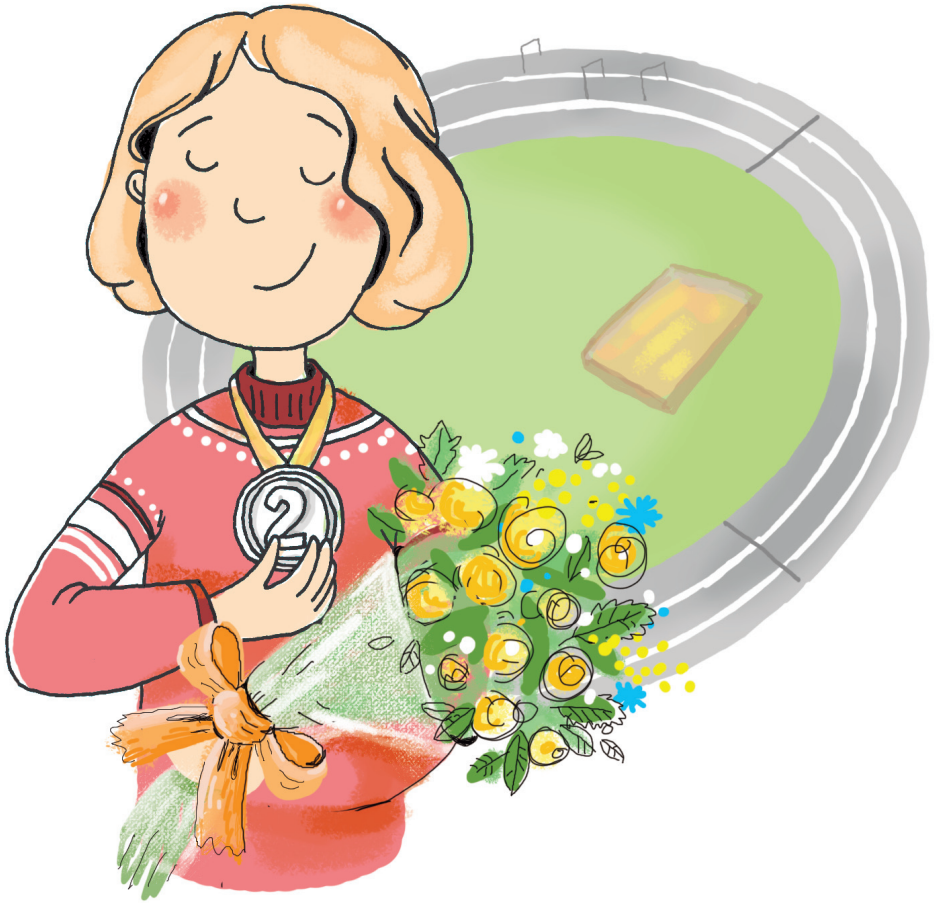

CUM PUTEȚI AJUTA PERSOANA CU DIZABILITATE INTELECTUALĂ?

1. Oferiți-i sprijinul vostru pentru ca să înțeleagă tema, lecția, mai ales, dacă vă cere ajutorul.
2. Tratați-i cu îngăduință și respect, evitați glumele pe seama acestor persoane.
3. Fiți înțelegători și învățați să aveți răbdare: de exemplu, să mai explicați o dată ceea ce nu au înțeles.

EI AU REUȘIT:

Veronica avea probleme de învățare. La școală unii dintre colegi o tratau cu răutate, punându-i porecle și făcând haz pe seama ei. Fetița nu înțelegea de ce nimeni nu vrea să îi fie prieten. Deși acest lucru o supăra foarte tare, Veronica nu a renunțat la visul ei. Ea a fost întotdeauna o bună alergătoare și, după ce a absolvit școala, a decis să practice atletica ușoară, înscriindu-se într-o echipă sportivă. A început să alerge în fiecare zi și să participe la competiții. Munca a dat roade. Veronica a obținut locul II în topul celor mai bune 100 de femei la proba de alergare.

Drepturile copilului

PROBLEMELE CU CARE SE CONFRUNTĂ COPIII CU DIZABILITĂȚI

Ana din cauza bolii nu a fost niciodată la școală. Profesorii vin acasă la ea și o ajută să-și pregătească temele. Ea nu are prieteni și se simte singură. Părinții i-au dăruit o pisică, pe care Ana a îndrăgit-o foarte mult. Totuși, cel mai mult Ana își dorește să se joace cu copiii.

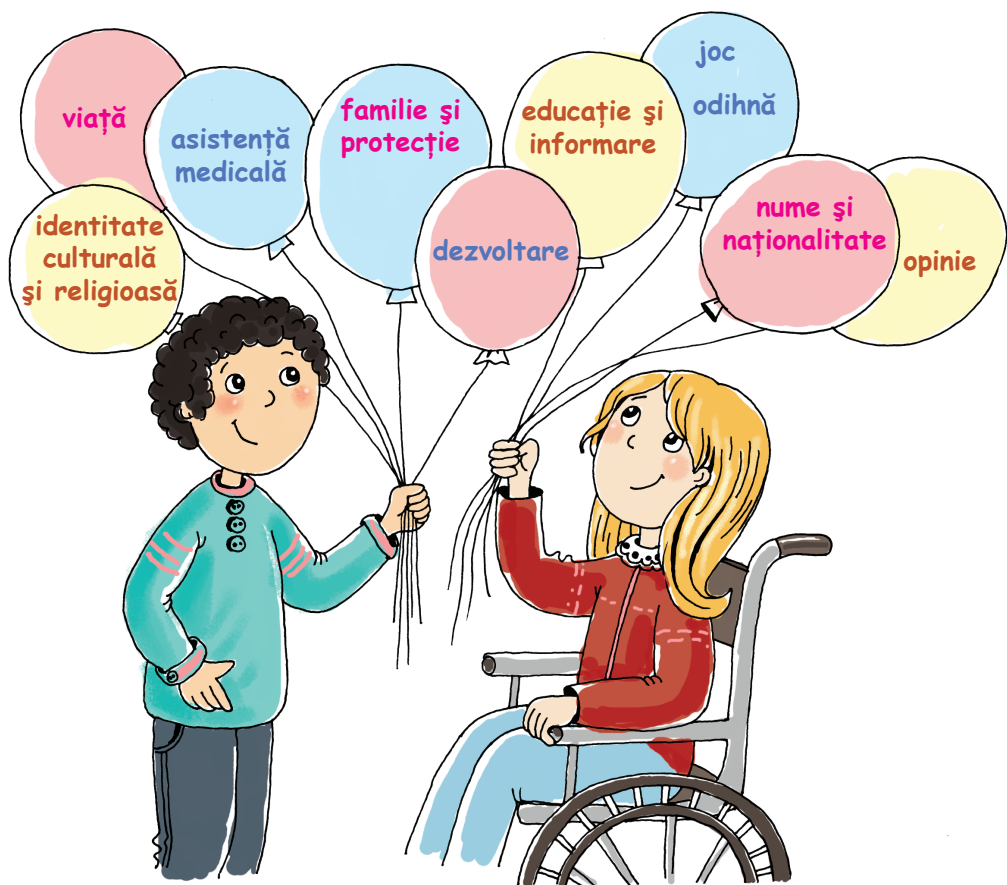
INVITAȚIE LA DISCUȚIE:

1. Cu ce probleme se confruntă Ana?
2. De ce are nevoie Ana ca să simtă bine?
3. Ce poți face tu pentru Ana?

Copiii cu dizabilități, la fel ca și semenii lor, au nevoie de dragoste, atenție, prietenie, familie, educație. Ei vor să frecventeze școala, să meargă în vizită la prieteni sau după cumpărături.

TOȚI COPIII AU DREPTUL LA:

CONVENȚIA ONU CU PRIVIRE LA DREPTURILE COPILULUI

Vasilică a împlinit 7 ani și visul său este să meargă neapărat la școală. El nu se poate mișca de sine stătător, de aceea folosește un scaun cu roțile. Bunica, care are grijă de el, i-a spus că nu va putea urma școala, deoarece ea se află la o distanță mare și nu dispune de rampe.

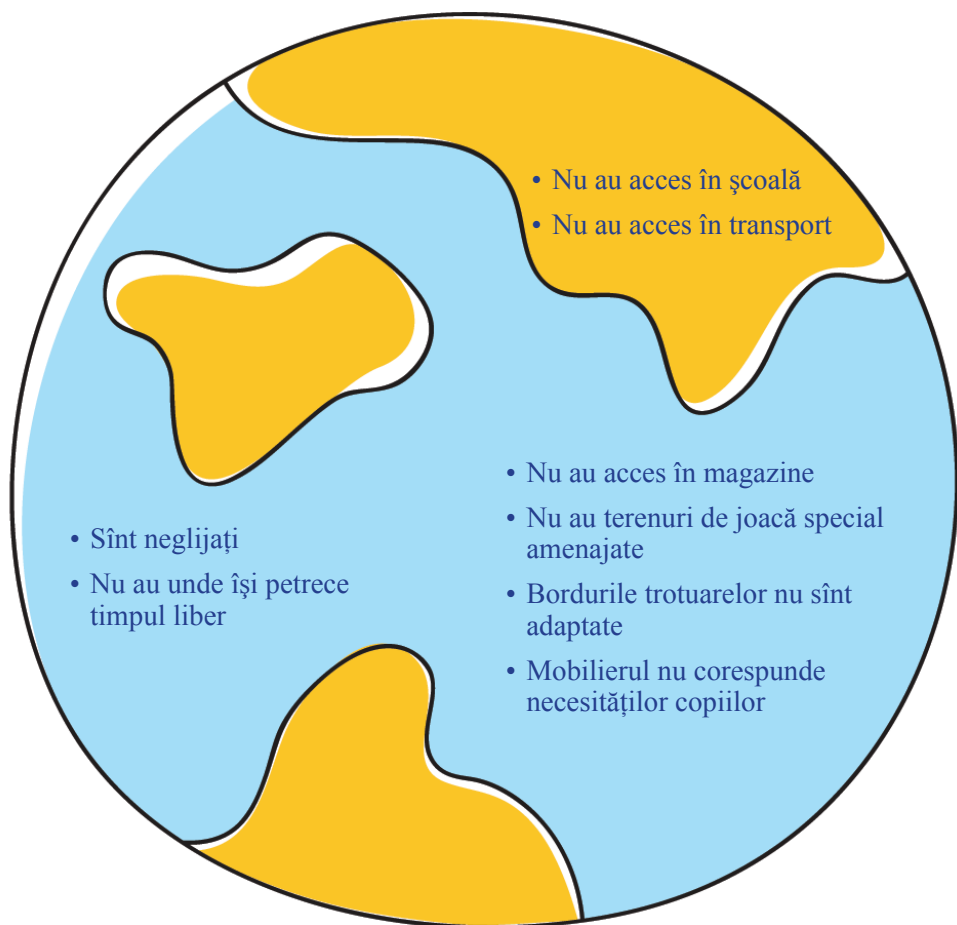
CĂSUȚA CUVINTELOR

Neapărat: în mod necesar; cu orice preț, numai decît.

Rampă: construcție care permite deplasarea în scaunul rulant.

INVITAȚIE LA DISCUȚIE:

1. Ce drepturi ale lui Vasilică sînt încălcate?
2. Ce trebuie de făcut ca să fie respectate drepturile lui Vasilică?
3. În ce mod sînt respectate drepturile copilului în clasa și în școala voastră?
4. Ce putem face pentru copiii ale căror drepturi sînt neglijate?
5. Redactează o compunere pe tema: „Toți copiii sînt egali în drepturi”.

Convenția privind Drepturile Copilului este o înțelegere comună între țările care și-au asumat obligațiunea de a respecta și proteja drepturile copiilor. În acest document sînt înscrise toate drepturile copilului. Copiii cu dizabilități, ca și ceilalți copii, au dreptul la educație, dreptul la odihnă și joacă, dreptul la familie, dreptul la un nume etc.

Comunicarea cu persoanele cu dizabilități

CE ÎNSEAMNĂ A COMUNICA?

Viorica, la vârsta de 3 ani, a suferit arsuri la mîna dreaptă, iar după cîteva intervenții chirurgicale complicate, medicii au decis să-i amputeze mîna. De aceea, părinții ei au hotărât ca fetița să învețe la o școală specială, alături de alți copii cu probleme comune. Fetița urmează primele două clase la o școală-internat, situată departe de casă, iar în clasa a treia părinții au adus-o acasă, înscriind-o în școala din comunitate. Cînd se emoționează, Viorica se exprimă cu dificultate, este timidă și nu comunică cu semenii.

CĂSUȚA CUVINTELOR

A amputa: a tăia pe cale chirurgicală un membru al corpului.

A se emoționa: a fi cuprins de o emoție;
a fi impresionat, a fi înduioșat.

INVITAȚIE LA DISCUȚIE:

1. Cum se simte Viorica în noua clasă?
2. Cum ai ajuta-o tu pe Viorica să comunice eficient cu ceilalți copii?
3. Ce sfaturi le-ai da colegilor de clasă pentru ca Viorica să se simtă bine?

ÎNVĂȚAȚI, JUCÎNDU-VĂ!

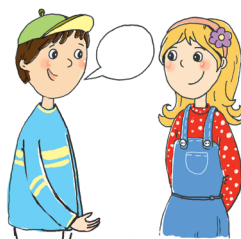
Transmitem

un obiect

un mesaj scris

un cuvînt rostit

o idee

Pretutindeni în jurul tău acasă, la școală stabilești diferite relații cu anumite persoane. Oamenii comunică între ei în multe moduri, iar, pentru a se înțelege unul cu altul, ei sînt atenți la ceea ce spun și cum se comportă.

De mici, copiii învță să comunice pozitiv. Este necesar să comunicăm pentru ca:

- să descoperim lumea înconjurătoare;
- să ne cunoaștem mai bine (să povestim altora despre noi);
- să gîndim;
- să ne împărtășim emoțiile unii altora;
- să aflăm lucruri noi;
- să ne facem prieteni.

CUM SĂ COMUNICĂM PENTRU A FI ASCULTAȚI, AUZIȚI, ACCEPTAȚI?

ÎNVĂȚAȚI, JUCÎNDU-VĂ!

Lucru în grup. Exprimă-ți emoțiile fără cuvinte.

1. Formați două echipe: *actori și spectatori*.
2. Improvizează împreună cu colegii tăi următoarele situații:
 - Vă îndreptați undeva și la un moment dat înțelegeți că ați uitat un lucru oarecare;
 - Doriți să întrebați ceva, dar nu puteți vorbi;
 - Doriți să telefonați, dar constatați că nu aveți minute la telefonul mobil;
 - Pe trotuar întâlniți o persoană cu dizabilități de vedere, care dorește să treacă strada. Îi oferiți ajutorul vostru ca să o traverseze în siguranță.
3. A fost ușor sau greu de înscenat?
4. Enumerați greutățile cu care v-ați confruntat.

INVITAȚIE LA DISCUȚIE:

Propune două schimbări ce pot fi făcute în clasă, școală, comunitate pentru a ușura viața copiilor / persoanelor cu dizabilități din școala / satul natal.

CUM ÎI POȚI AJUTA TU PE ACEȘTI OAMENI?

DORINȚE ALE UNUI COPIL

Eu nu vreau să deschizi ușa pentru mine.
Aș dori doar să o lași întredeschisă ca să pot intra.
Știu că din cauza brațelor mele oamenii mă privesc cu mirare.
Nu-mi plac nici mie,
Dar ele mă ajută să mă plimb,
Eu pot fi surd, dar nu și mut,
Nu mă numi, te rog, așa.
Eu am ales să mă plimb cu mâinile mele:
Și eu obișnuiam să joc fotbal, să merg la vânătoare și să înot.
Pe urmă mi-am pierdut picioarele,
Dar nu – și visul, și speranța.
Nu-ți fie milă că nu am văzut niciodată apusul de soare.
Dă-mi voie să mă plimb cu tine,
Chiar dacă mergem mai încet.
Dă-mi voie să mă plimb cu tine,
Chiar dacă și cu mâinile.
Nu am decît trei dorințe:
Aș dori să fiu fericit,
Aș dori să fiu un om complet
Și aș vrea să fiu acceptat pentru ceea ce sînt.

(Scrisă de un copil cu dizabilități)

